

Endringer i holdning til akupunktur blant medisinstudentene i Tromsø

<http://uit.no/nafkam/1522/>. August 2005.

English summary

Change in attitude to acupuncture among medical students in Tromsø.

Background. Previous studies have shown that medical students in Tromsø have been positive to acupuncture, and that the student's attitude is changed throughout the study. The aim of this study is to look for changes in the attitude to acupuncture from 1996 to 2000.

Material and methods. A questionnaire about use of and attitude to acupuncture was given to all the students in the medical school at the University of Tromsø. Out of 404 questionnaires, 295 were returned from 133 men and 162 women (73%).

Results. There is no difference in total number of students who have tried acupuncture from 1996 to 2000, women report more use than men. Fewer students, especially the male students ($p=0,01$), would recommend acupuncture to their migraine patients. Male students will in less degree recommend acupuncture to their cancer patients, 11,3% against 3,4% in 1996 ($p=0,01$). More men are negative to integration of acupuncture compared to 1996 ($p=0,04$). The students are more interested to learn about acupuncture, women ($p=0,03$) more than men. There is no difference in the attitude to placebo compared with the survey in 1996.

Interpretation. The medical students in Tromsø are generally positive to acupuncture, but the students in 2000 are less positive than the students were in 1996.

Sammendrag

Bakgrunn. Tidligere studier har vist at medisinstudentene i Tromsø har vært positive til akupunktur, og at studentene endret sine holdninger under studiet. Formålet med denne undersøkelsen er å undersøke eventuelle holdningsendringer fra 1996 til 2000.

Materiale og metode. Et spørreskjema om bruk av og holdninger til akupunktur ble delt ut til alle 404 studenter på embetsstudiet i medisin i Tromsø, 295 (73 %) ble returnert fra 133 menn og 162 kvinner.

Resultat. Det er ingen forskjell i andel studenter som har prøvd akupunktur fra 1996 til 2000, kvinner rapporterer mer bruk enn menn. Færre studenter vil anbefale akupunktur til sine migrenepasienter, forskjellen er størst for mennene ($p=0,01$). Mannlige studenter vil i større grad fraråde sine kreftpasienter å prøve akupunktur, 11,3 % mot 3,4 % i 1996 ($p=0,01$). Flere menn er negativ til integrering av akupunktur sammenlignet med 1996 ($p=0,04$). Studentene er noe mer interessert i å lære akupunktur, kvinner ($p=0,03$) mer enn menn. Det er ingen forskjell i synet på placebo sammenlignet med undersøkelsen fra 1996.

Fortolkning. Medisinstudentene i Tromsø er generelt positive til akupunktur, men studentene i 2000 er mindre positiv enn studentene var i 1996.

**Khien Duc Nguyen¹,
Laila Johansdatter
Salomonsen¹, Arne Johan
Norheim², Dag Eivind
Syverstad³, Vinjar
Fønnebo¹.**

¹Nasjonalt forskningssenter innen komplementær og alternativ medisin, NAFKAM, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø.

²Sørsla allmennpraksis, P.o.2034, 9407 Harstad.

³Stasjonsbyen legesenter, 1746 Skjeberg.

Kontaktperson: Vinjar Fønnebo,
vinjar.fonnebo@fagmed.uit.no. Telefon
77 64 66 50 (dagtid), faks 77 64 68 66
(dagtid).

Akupunktur er en av de mest brukte terapiformer innen alternativ behandling. Blant de som ikke hadde prøvd akupunktur, ville flertallet av den norske voksne befolkning (70 %) vurdere akupunktur dersom de fikk en sykdom/plage (1). Det eksisterer ulike holdninger til hva som er reell effekt av akupunktur og hva som er placebo. Enda vet man lite om mekanismene som ligger bak placebobegrepet ved akupunktur (2).

En tverrsnittundersøkelse utført av Norheim om holdninger til akupunktur blant medisinstudentene i Tromsø i 1992 viser at studentene var generelt positive til akupunktur, de yngste kullene var mer positive enn de eldste kullene. Egen erfaring med akupunktur øker sjansen for anbefaling av akupunktur til fremtidige egne pasienter (3).

Holdningsforskjellene mellom studentene fra de yngste og de eldste kullene belyses nærmere i en undersøkelse fra 1996 (4). En prospektiv oppfølging av to kull viste at studentene ble mer skeptisk til akupunktur i løpet av studietiden. Den negative holdningsendringen kan være et resultat av økt kunnskap om vestlig medisin, men "sosialiseringsprosess" under studiet kan ikke utelukkes.

For å monitorere utviklingen ble en ny studentundersøkelse gjennomført i 2000. Formålet med denne undersøkelsen er å beskrive eventuelle holdningsendringer til akupunktur siden forrige undersøkelse i 1996.

Materiale og metode

I 2000 ble en tverrsnittundersøkelse utført blant medisinstudentene i Tromsø. Et anonymt spørreskjema ble delt ut personlig eller sendt (studenter under utplassering). 404 spørreskjemaer ble delt/sendt ut. 295 studenter (73 %) besvarte skjemaet, 133 menn og 162 kvinner. Studentene fra de to yngste kullene hadde høyere svarprosent enn de eldste kullene, med en svarprosent på henholdsvis 87,8 % og 63 %.

Spørreskjemaet innholdt de samme spørsmålene som i undersøkelsene fra 1992 og 1996 og omfattet blant annet spørsmål om vilje til å bruke akupunktur ved egen sykdom/helseplage, vilje til å lære akupunktur for å bruke metoden i sitt fremtidige legeyrke, meninger om placebo og akupunkturs plass i helsevesenet og om de ville henvise sine respektive migræne- og kreftpasienter til akupunkturbehandling. Noen av spørsmålene er gjengitt i figur 1.

Statistikk

For statistisk analyse ble statistikkprogrammet Epi Info benyttet (5). Kjikvadrattest ble

1. Hvis du fikk plager eller sykdommer der akupunktur kunne være et alternativ, ville du da vurdert akupunktur som et alternativ?
Ja..... ☐
Nei..... ☐
Vet ikke..... ☐
2. Migræne er en form for hodepine der skolemedisin ikke alltid hjelper. Akupunktur kan hos noen av disse være et behandlingsalternativ. Kunne du tenke deg å anbefale akupunktur for migrænepasienter i din fremtidige legepraksis?
Ja..... ☐
Nei..... ☐
Vet ikke..... ☐
3. Du har en kreftpasient i din praksis som du ikke kan hjelpe med skolemedisinsk behandling. Hva er din holdning dersom pasienten ønsker å prøve akupunkturbehandling?
Vil fraråde pasienten å prøve akupunktur.... ☐
Vil anbefale pasienten å prøve akupunktur... ☐
Lar pasienten på fritt grunnlag bestemme dette selv uten å påvirke ham/henne i noen retning..... ☐
4. Ved kroniske ryggsmarter kan akupunktur være et behandlingsalternativ. Hvor stor andel av effekten mener du kan tilskrives ren placeboeffekt? (Sett kryss over det du mener er gjeldende)
0% 25% 50% 75% 100%
☐ ☐ ☐ ☐ ☐
5. Hvis du sammenligner akupunkturs placeboeffekt med placeboeffekten ved fysioterapi, mener du placebo i fysikalsk medisin er:
Større enn ved akupunktur..... ☐
Omtrent den samme som ved akupunktur.... ☐
Mindre enn ved akupunktur..... ☐

Figur 1. Figuren viser eksempler på noen av spørsmålene brukt i spørreskjemaet.

utført for å sammenligne forskjeller mellom grupper. Signifikansnivået ble satt til $p=0,05$.

Resultater

Tabell 1 viser demografiske forhold i studiepopulasjonen.

Sammenligning av undersøkelsene fra 1996 og 2000

I tabell 2 sammenlignes resultatene fra undersøkelsene i 1996 og 2000. Både menn og kvinner rapporterer lignende andel som har forsøkt akupunktur i begge undersøkelsene. På begge tidspunkt rapporterer flere kvinner enn menn å ha forsøkt akupunktur, men forskjellen er ikke statistisk signifikant.

Færre mannlige, men flere kvinnelige studenter ville ha vurdert akupunktur ved egen sykdom/plage både i 2000 og 1996. I motsetning til 1996-

Tabell 1: Demografisk beskrivelse av studiepopulasjonen.

	%	n
Kjønn		
Menn	45,1	133
Kvinner	54,9	162
Kull		
94	11,9	35
95	14,2	42
96	15,3	45
97	15,3	45
98	22,0	65
99	21,4	63
Hjemsted*		
Østlandet	19,5	57
Vest/Sørlandet	7,8	23
Trøndelag	7,2	21
Nord Norge	65,5	192

*To studenter svarte ikke.

undersøkelsen er det forskjell mellom kjønn i 2000-undersøkelsen. Kvinnene er mer positive til å prøve akupunktur

ved egen sykdom/ plage enn mennene ($p < 0,005$).

Færre studenter ville i 2000 anbefale akupunktur til sine migrenepasienter enn studentene fra 1996-undersøkelsen ($p = 0,01$ for menn og $p = 0,45$ for kvinner). Forskjellen mellom kvinner og menn er statistisk signifikant i 2000 ($p = 0,01$) men ikke for 1996.

En signifikant større andel av mannlige studenter fra 2000-undersøkelsen ville fraråde sine fremtidige kreftpasienter å prøve akupunktur ($p = 0,01$). Færre kvinner ville fraråde kreftpasienter å prøve akupunktur i 2000, men forskjellen er ikke signifikant. Forskjellen mellom kjønnene er i 2000 statistisk signifikant ($p = 0,01$).

Holdningen til placebo er uendret siden 1996 for begge kjønn. Det er ingen signifikant forskjell mellom kvinner og menn.

Kvinnelige studenter er i 2000 mer interessert i å lære akupunktur enn kvinnelige studenter var i 1996 ($p = 0,03$). Statistisk signifikant flere

kvinner i 2000-undersøkelsen har interesse for akupunktur ($p = 0,03$).

I 2000 mente 20 (7,5 %) studenter at de har nok kunnskap om akupunktur til å kunne bruke det i sin fremtidige legepraksis. Flere menn enn kvinner mente de har nok kunnskap om akupunktur ($p = 0,02$).

Diskusjon

Medisinstudentene i Tromsø er generelt positive til akupunktur, selv om holdningene er mer negative i 2000 enn i 1996.

Undersøkelsen har flere begrensinger. Hver fjerde student returnerte ikke spørreskjemaet. Det er vanskelig å vite om de som ikke svarte hadde en annen holdning enn de som svarte. Dersom alle som ikke svarte var mest negative på alle spørsmål (worst case scenario), ville studien likevel demonstrere rimelig positive holdninger til for eksempel fremtidig bruk av akupunktur ved migrene. Prosentandelen som ville anbefale akupunktur ville kun reduseres fra 57,3 til 41,8. For de andre variablene ville man se

lignende størrelse på endringene. Hovedkonklusjonene fra studien ville ikke bli vesentlig endret. For sammenligningen med 1996 er non-responderne trolig ikke et så stort problem. Sannsynligvis vil samme type studenter la være å besvare på begge tidspunkt og sammenligningen mellom de to studiene er trolig valid.

For noen av spørsmålene vil særlig de yngste kullene muligens ha utilstrekkelig kunnskap til fullt ut å forstå innholdet i spørsmålene. Dette vil kunne være en mulig informasjonsbias i denne gruppen. I beskrivelsen av 2000-undersøkelsen vil dette kunne forskyve svarene, uten at en kan beskrive nøyaktig i hvilken retning. Spørsmålene som er benyttet i undersøkelsen er validert både av akupunkturmiljøet, det medisinske miljø og ved intervju med deltakerne i en pilotstudie. For sammenligning mellom 1996- og 2000-undersøkelsen vil de samme potensielle informasjonsbias være til stede og påvirke sammenligningen i liten grad.

Studien gir data bare for akupunktur, en av mange

Tabell 2: Bruk av og holdninger til akupunktur. Medisinstudenter i Tromsø 1996 og 2000.

	Menn			Kvinner		
	1996 (n=147)	2000 (n=133)	p	1996 (n=145)	2000 (n=162)	p
	% (n)	% (n)		% (n)	% (n)	
Har selv forsøkt akupunktur	(16) 12,2%	(13) 9,8%	0,76	(19) 15,1%	(22) 13,6%	0,90
Ville ha vurdert akupunktur som behandling dersom de fikk plager eller sykdommer der akupunktur kunne være et alternativ	(99) 67,8%	(75) 58%	0,08	(101) 70,6%	(126) 79%	0,08
Ville anbefale sine fremtidige migrenepasienter akupunkturbehandling	(95) 65,1%	(65) 48,9%	0,01	(99) 68,3%	(104) 64,2%	0,45
Ville fraråde kreftpasienter å prøve akupunktur som kurativ behandling	(5) 3,4%	(15) 11,3%	0,01	(10) 7%	(5) 3,1%	0,12
Placebo ved akupunktur er 50 % eller mer	(85) 64,9%	(75) 60%	0,42	(70) 54,3%	(80) 52,2%	0,74
Akupunktur må avvises til det foreligger vitenskapelige dokumentasjon	21,2% (28)	32,5% (40)	0,04	15% (19)	19% (30)	0,37
Ønsker å lære akupunktur for å bruke metoden	8,9% (13)	9,2% (12)	0,94	8,5% (12)	16,6% (26)	0,03

p-verdiene refererer til forskjellen mellom 1996 og 2000

terapiformer innen alternativ behandling, og kan ikke brukes til å trekke slutninger om alternativ behandling generelt. Akupunktur har oppnådd den mest positive status innen skolemedisin av alle behandlingsformene innen alternativ behandling, og er allerede i bruk ved norske sykehus (6).

Undersøkelsen omfatter bare medisinstudenter fra ett av fire universiteter i Norge, ca to tredjedeler av studentene er fra Nord-Norge. Dataene er ikke representative for alle medisinstudentene ved alle landets universiteter. For å kunne si noe generelt om holdningene til akupunktur blant medisinstudentene i Norge, bør det gjøres en tverrsnittundersøkelse ved alle universitetene.

At mange studenter ville ha vurdert akupunktur ved plage/sykdom der akupunktur kunne være et alternativ harmonerer med funn om bruk av akupunktur i den norske befolkningen generelt. 70 % av befolkningen ville vurdere akupunktur dersom de fikk plager eller sykdommer der akupunktur kunne være et alternativ (7). Også 53 % av leger vil vurdere akupunktur ved egne plager eller sykdom (8). Yngre og kvinnelige leger er mer positive til bruk av akupunktur enn eldre leger (8).

Holdningen til placebo blant medisinstudentene er uendret fra 1996 til 2000. Norheim & Fønnebo (9) har sett på holdninger til placebo blant leger, medisinstudenter i Tromsø, den generelle befolkning og akupunktører. Legene og studentene som vil advare kreftpasienter mot å prøve akupunktur tror mer på placeboeffekten enn legene som kan tenke seg å anbefale akupunktur til pasientgruppen.

Studentenes holdninger som behandlende lege

Litt over halvparten av studentene ville anbefale akupunktur til sine fremtidige migrenepasienter. Nedgangen fra 1996 til 2000 kan skyldes en reelt mer negativ holdning til akupunktur, men kan også være en konsekvens av at man i de senere årene har hatt bedre resultat av medikamentell migrenebehandling, og at nye medikamenter er på markedet. 38 % av norske leger angir at de ville anbefale akupunktur til sine migrenepasienter (8).

Det er få studenter som ville fraråde sine fremtidige kreftpasientene å prøve akupunktur. Denne tendensen ser vi også blant norske leger (8). Den liberale holdningen til bruk av akupunktur ved kreftsykdom kan sees på som et siste forsøk på å gjøre alt for sine kreftpasienter.

Få ønsker å lære akupunktur for å kunne bruke metoden selv, men blant kvinnelige studenter det er en klar økning siden 1996. Internasjonalt er tallet høyere (10-12), og leger rapporterer også interesse for å lære om alternativ behandling (13). Vi tror at den lave prosentandelen blant medisinstudentene i Tromsø kan skyldes lite kjennskap til alternativ behandling generelt og akupunktur spesielt. En eneste forelesning om alternativ behandling kan være nok til å endre holdningene blant medisinstudentene til alternativ behandling (14). Undervisning om alternativ behandling gir studentene økt selvrapportert kunnskap (12). En kombinasjon av negativ holdning og ønske om å lære om akupunktur kan tyde på en sunn skepsis blant medisinstudentene.

En rimelig stor andel i den norske befolkning kunne tenkt seg å bruke akupunktur ved egen sykdom/plage (1).

Medisinstudentene trenger mer kunnskap om behandlingsformen. Studentene bør derfor tilegne seg kunnskap om hvorfor mange av deres fremtidige pasienter velger akupunktur, og være forberedt på å diskutere bruken av akupunktur med dem. Flere universiteter i utlandet har begynt å inkludere undervisning om alternativ behandling i medisinstudiet, og studentene ønsker alternativ behandling velkommen som pensum (10, 11, 14, 15). Kanskje er tiden inne for å inkludere kunnskap om alternativ behandling i den medisinske studieplan?

Litteratur

1. Aasland OG, Borchgrevink CF, Fugelli P. Norske leger og alternativ medisin; kunnskap, holdninger og erfaringer. Tidsskr Nor Lægeforen 1997; 117: 2464-8.
2. Lynoe N. Is the effect of alternative medical treatment only a placebo effect? *Scand J Soc Med* 1990; 18: 149-53.
3. Norheim AJ. Holdninger til akupunktur blant medisinstudenter i Tromsø. Tidsskr Nor Lægeforen 1993; 113: 1055-7.
4. Syverstad D, Norheim A, Fønnebo V.. Changes in medical students' attitudes toward acupuncture: The possible impact of role models. *Educ Health* 1999; 12: 195-201.
5. Epiinfo, V32. 2004. <http://www.cdc.gov/epiinfo.htm>.
6. Salomonsen LJ, Grimsgaard S, Fønnebo V.. Bruk av alternativmedisinsk behandling ved norske sykehus. Tidsskr Nor Lægeforen 2003; 123: 631-3.
7. Norheim AJ, Fønnebo V.. A survey of acupuncture patients: results from a questionnaire among a random sample in the general population in Norway. *Complement Ther Med* 2000; 8: 187-92.
8. Norheim AJ, Fønnebo V. Doctors' attitudes to acupuncture-a Norwegian study. *Soc Sci Med* 1998; 47: 519-23.
9. Norheim AJ, Fønnebo V. Attitudes to the contribution of placebo in acupuncture-a

10. survey. *Complement Ther Med* 2002; 10: 202-9.
Perkin MR, Percy RM, Fraser JS. A comparison of the attitudes shown by general practitioners, hospital doctors and medical students towards alternative medicine. *J R Soc Med* 1994; 87: 523-5.
11. Greiner KA, Murray JL, Kallail KJ. Medical student interest in alternative medicine. *J Altern Complement Med* 2000; 6: 231-4.
12. Furnham A, McGill C. Medical students' attitudes about complementary and alternative medicine. *J Altern Complement Med* 2003; 9: 275-84.
13. Verhoef MJ, Sutherland LR. General practitioners' assessment of and interest in alternative medicine in Canada. *Soc Sci Med* 1995; 41: 511-5.
14. Hopper I, Cohen M. Complementary therapies and the medical profession: a study of medical students' attitudes. *Altern Ther Health Med* 1998; 4: 68-73.
15. Gordon D, Berbrayer D. Complementary and alternative medicine: Canadian physiatrists' attitudes and behavior. *Arch phys med rehabil* 2000; 81.